

Jordbruksutskottets betänkande

1984/85:22

om informationsinsatser rörande ett biologiskt anpassat skogsbruk, m. m.

Motionen

I motion 1983/84:504 av Anita Bråkenhielm och Blenda Littmarck (båda m) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 2), att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder så att omfördelning av resurser inom skogsvårdsstyrelserna sker till informations- och utbildningsinsatser om ett biologiskt anpassat skogsbruk på sätt som i motionen anförts.

I motionen framläggs olika förslag till åtgärder i syfte att möta den hotande skogsdöden. Det framhålls att till följd av försurningen inträffade förskjutningar i den kemiska balansen såsom urlakning och utfällning av metaller i giftiga koncentrationer och förändring i markens näringsammansättning börjar att få betydelse för skogen, dess tillväxt och hälsotillstånd. Skogsbruket riskerar att drabbas av miljardförluster i form av skador, minskad tillväxt, kvalitetsförsämring och minskad motståndskraft mot insektsangrepp och andra sekundära skador i skogen. Där är ett biologiskt anpassat skogsbruk av väsentlig betydelse för att skapa förutsättningar för att vår skog, våra sjöar och vår miljö kan överleva. Bland viktiga åtgärder som kan nämnas för att åstadkomma en mera ekologiskt anpassad skogsproduktion är anpassning av produktions- och avverkningsmetoder till olika växtplatser, strävan efter längre omloppstider i skogen, mindre kalavverkningsytor och i speciellt känsliga områden återgång till ett gammaldags blädningsbruk. På försurningskänsliga marker är det också speciellt viktigt att kvarlämna grenar, kvistar och virkesavfall på marken. Moderna skogsavverkningsmetoder med helträdsavverkning bör endast få användas inom områden som tål att det biologiska avfallet förs bort ur markerna. Flisproduktion, framför allt grönflisproduktion, bör anpassas till markens biologiska förmåga.

Mot bakgrund av det anförda föreslår motionärerna att den höjning av anslaget till översiktlig skogsinventering, ÖSI – 9 milj. kr. – som beslutats under år 1983 omfördelas till informationsåtgärder angående vikten av långsiktigt biologiskt anpassat skogsbruk, bl. a. för att överleva försurningshotet.

Bakgrund

Med 1979 års skogspolitiska beslut (prop. 1978/79:110, JoU 1978/79:30, rskr 1978/79:387) startades en s. k. översiktlig skogsinventering (ÖSI) över hela landet. Beslutet byggde på förslag av 1973 års skogsutredning. I

propositionen anförde dåvarande jordbruksministern, statsrådet Enlund, bl. a. följande.

Strukturrationaliseringen är ett tidskrävande arbete. I avvaktan på att det skall ge resultat är det enligt min mening angeläget att skogsägarna för att kunna bedriva verksamheten rationellt samverkar i ökad utsträckning inom de ägosplittrade områdena.

Som underlag för planering av samverkan behövs enligt skogsutredningens uppfattning översiktliga skogsinventeringar. Utredningen anser att dessa inventeringar behövs i samhällsplaneringen som ett komplement till den s. k. riksskogstaxeringen. Inventeringarna kan användas även som utgångspunkt för mer detaljerade skogsbruksplaner för enskilda fastigheter. Utredningen föreslår därför att staten aktivt stöder verksamheten med skogsinventeringar. Remissinstanserna är i huvudsak positiva till utredningens förslag i denna del. Synpunkter har framförts främst i fråga om inventeringarnas innehåll och detaljeringsgrad. Några remissinstanser anser att det bör vara en skyldighet för varje skogsägare att ha en skogsbruksplan.

För egen del anser jag att det är nödvändigt med ett tillfredsställande planeringsunderlag på alla nivåer. Detaljeringsgrad och innehåll måste givetvis anpassas till behovet i det enskilda fallet. Den översiktliga riksskogstaxeringen är därvid tillräcklig bl. a. för den typ av bedömningar som skogsutredningen har gjort i sina produktionsprogram. När det gäller bedömningar för delar av län är riksskogstaxeringen dock inte tillräcklig. Detta har visat sig bl. a. i den fysiska planeringen både på lokal och regional nivå där uppgifter med mer noggranna geografiska angivelser behövs. Översiktliga skogsinventeringar av det slag som utredningen behandlar har gjorts i relativt stor omfattning i norra Sverige. Detta har skett i samband med skogsvårdsstyrelsernas förmedling av statsbidrag och har avsevärt förenklats de administrativa rutinerna. Inventeringarna utgör också ett värdefullt underlag för planeringen av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet. Jag föreslår därför att översiktliga skogsinventeringar i fortsättningen görs även i övriga delar av landet. Inventeringarna bör i huvudsak koncentreras till mark som inte tillhör storskogsbruket, som redan har tillfredsställande planeringsunderlag. Inventeringarna bör göras så enkla som möjligt utan att syftet med dem förfelas. Verksamheten bör bedrivas i skogsvårdsorganisationens regi och utformas i nära samråd med olika intressenter och i största möjliga utsträckning samordnas med övrig inventeringsverksamhet.

Ett viktigt användningsområde för de översiktliga skogsinventeringarna är att tjäna som underlag för skogsbruksplaner för enskilda fastigheter.

Enligt riksdagsbeslutet borde staten svara för hela kostnaden för inventeringarna. För tiden den 1 januari–30 juni 1979 upptogs under anslaget Bidrag till skogsvård m. m. ett rambelopp av 5 milj. kr. för ändamålet. För budgetåret 1980/81 fastställdes bidragsramen till 10 milj. kr. Därmed fullföljdes det beslut som fattades av riksdagen våren 1979. Av ramen för översiktliga skogsinventeringar fick högst 200 000 kr. disponeras för förbättrad kart- och flygbildsförsörjning åt skogsbruket. För budgetåret 1981/82 ökades ramen för översiktliga skogsinventeringar till 13 milj. kr. och för budgetåret 1982/83 till 16 milj. kr.

Våren 1983 fattade riksdagen beslut om vissa skogspolitiska åtgärder, m. m. (prop. 1982/83:145, JoU 1982/83:34, rskr 1982/83:156). Genom

beslutet infördes en allmän skyldighet att avverka en del av den skog som är slutavverkningsmogen och att gallra yngre skog. Vidare beslöts att det skulle finnas en skogsbruksplan för alla skogsfastigheter. De nya bestämmelserna i skogsvårdslagen trädde i kraft den 1 juli 1983. Enligt propositionen 1982/83:145 var det angeläget att inventeringarna kunde göras i något snabbare takt än dittills så att upprättandet av skogsbruksplaner underlättades. Andra begränsningar i planeringsresurserna m. m. gjorde dock att det skulle komma att ta flera år innan skogsbruksplaner kunde tas fram för hela landet. Utgångspunkten borde vara att alla brukningsenheter skulle ha en skogsbruksplan inom tio år. Skogsägaren borde dock vara skyldig att skaffa en skogsbruksplan tidigare om den översiktliga skogsinventeringen för det aktuella området hade genomförts.

Med hänsyn till behovet av bl. a. underlag för nya skogsbruksplaner ökades resurserna för de översiktliga skogsinventeringarna. Ramen räknades för budgetåret 1983/84 upp med 12 milj. kr. till 28 milj. kr. Samtidigt underströks att alla möjligheter borde tas till vara för att sänka kostnaderna för insamling av data. Ett led i en sådan rationalisering var utnyttjandet av lämpligt kartmaterial. Det erinrades i sammanhanget om att statens lantmäteriverk i samråd med bl. a. skogsstyrelsen arbetade med en långsiktlig plan för kartframställning som borde kunna förbättra förutsättningarna för de översiktliga skogsinventeringarna.

För innevarande budgetår har rambeloppet för översiktliga skogsinventeringar med hänsyn bl. a. till behovet av nya skogsbruksplaner räknats upp med 9 milj. kr. till 37 milj. kr. Det sammanlagda rambeloppet för olika ändamål under bidragsanslaget uppgår till 350 milj. kr. Regeringen kan jämka fördelningen mellan de olika ändamålen.

I årets anslagsframställning för budgetåret 1985/86 föreslår skogsstyrelsen en höjning av anslaget för översiktlig skogsinventering (ÖSI) i överensstämmelse med uppgjord femårsplan med ca 8,9 milj. kr. Skogsbruksplanekravet är det främsta motivet till att öka den årliga inventeringsarealen med syfte att snarast möjligt uppnå ett tioårigt omdrev. Enligt styrelsen ger inventeringsmaterialet också goda möjligheter att arbeta systematiskt och rationellt med andra skogspolitiska medel.

I de av riksdagen år 1979 antagna riktlinjerna för skogspolitiken betonas bl. a. rådgivningens betydelse. *Rådgivning och information* är väsentliga inslag i skogspolitiken. Genom sådan verksamhet stimuleras skogsägarna att bedriva ett skogsbruk i linje med den fastställda politiken. Rådgivning och information kan ofta vara förebyggande i den meningen att formella ingripanden med stöd av skogsvårdslagstiftningen kan undvikas.

Enligt förordningen (1981:531) med instruktion för skogsstyrelsen och skogsvårdsstyrelserna skall varje skogsvårdsstyrelse inom sitt verksamhetsområde följa skogsbrukets tillstånd och utveckling och vidta eller hos skogsstyrelsen föreslå de åtgärder som behövs eller är lämpliga för att åstadkomma en ändamålsenlig utveckling av skogsnäringen. Skogsvårdssty-

relserna svarar för att samhällets skogspolitik omsätts i praktiskt handlande.

Bland skogsvårdsstyrelsens särskilt angivna åligganden ingår att verka för och aktivt bedriva rådgivning och information i syfte att främja ett rationellt skogsbruk.

Kostnaderna för skogsvårdsstyrelsernas rådgivningsverksamhet bestrids med medel från anslaget Skogsvårdsstyrelserna: Myndighetsuppgifter. Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 133 515 000 kr. Uttryckt i tjänstgöringsdagar för allmänna myndighetsuppgifter motsvarar detta ca 102 000 dagar, varav för rådgivning och information drygt 29 000 dagar.

Utskottet

I föreliggande motion föreslås en omfördelning av skogsvårdsstyrelsernas resurser. Den skulle betyda att vissa resurser ursprungligen avsedda för s. k. översiktlig skogsinventering i stället utnyttjas för informations- och utbildningsinsatser. Dessa skulle beröra behovet av åtgärder för att möta den genom försurningen hotande skogsdöden, bl. a. genom ett långsiktigt biologiskt anpassat skogsbruk.

Som framgår av den föregående redogörelsen utgör rådgivning och information väsentliga inslag i den nuvarande skogspolitiken. Skogsvårdsstyrelserna är de som närmast svarar för att fastställda riktlinjer omsätts i praktiskt handlande. Nära en tredjedel av styrelsernas allmänna myndighetsuppgifter består också av rådgivning och information. Det ankommer på varje särskild skogsvårdsstyrelse att inom ramen för anvisade medel verka för och aktivt bedriva sådan verksamhet i syfte att främja ett rationellt skogsbruk.

Skogsstyrelsen gör i årets anslagsframställning för budgetåret 1985/86 en bedömning hur rådgivningen bör inriktas under den närmaste femårsperioden. Styrelsen betonar därvid att ökad rådgivning i syfte att höja ambitionsnivån i skogsvården och vidmakthålla en god skogshygien bl. a. är av stor vikt med hänsyn till belastningen på skogen på grund av luftföroreningarna. Även vissa informationsinsatser om skogsskadorna anses kunna bli nödvändiga under kommande år.

I sammanhanget bör erinras om att regeringen i början av året tillsatte en aktionsgrupp mot luftföroreningar och försurning med uppgift att samordna insatserna och föreslå ytterligare åtgärder som kan krävas för att begränsa försurningens skadeverkningar. I gruppen ingick bl. a. generaldirektörerna för berörda centrala verk. Gruppen skulle arbeta snabbt. Inom ramen för denna aktionsgrupp har naturvårdsverket tillsammans med socialstyrelsen, fiskeristyrelsen, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, statens energiverk och statens industriverk utarbetat en aktionsplan mot luftföroreningar och försurning. Sakbedömningarna i planen omfattar den närmaste 10-årsperioden fram till 1995. Förslaget omfattar ett åtgärdsprogram i ett 20-tal punkter, vari bl. a. ingår intensifierad information och rådgivning om skogsskadornas

orsaker samt om möjliga åtgärder för att begränsa effekterna.

Sådana föreslagna åtgärder inom skogsbruket är t. ex. begränsning av skogsgödsling och helträdsutnyttjande.

Aktionsplanen är f. n. föremål för remissbehandling. Enligt ett i dagarna lämnat interpellationssvar rörande åtgärder för att begränsa försurningen av mark och vatten, m. m. har jordbruksministern aviserat att en proposition i ämnet skall föreläggas riksdagen under innevarande riksmöte.

Vad gäller motionärernas förslag att utnyttja vissa medel avsedda för den översiktliga skogsinventeringen för informationsverksamhet vill utskottet erinra om att riksdagen förra året uttalade sig för ett snabbare genomförande av ifrågavarande inventering, bl. a. i syfte att underlätta upprättandet av skogsbruksplaner. Den av statsmakterna angivna utgångspunkten var att alla bruksenheter i landet skulle ha en skogsbruksplan inom tio år. Det belopp om 9 milj. kr. som rambeloppet för översiktliga inventeringar räknats upp med för innevarande budgetår har beräknats med hänsyn till behovet av nya skogsbruksplaner.

Utskottet finner mot nu angiven bakgrund att här behandlad motion, såvitt nu är i fråga, inte påfordrar någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Utskottet hemställer

att riksdagen lämnar motion 1983/84:504 yrkande 2 utan ytterligare åtgärd.

Stockholm den 4 december 1984

På jordbruksutskottets vägnar
EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Håkan Strömberg (s), Arne Andersson i Ljung (m), Grethe Lundblad (s), Ove Karlsson (s), Hans Wachtmeister (m), Gunnar Olsson (s), Kerstin Andersson (c), Jan Fransson (s), Margareta Winberg (s), Jens Eriksson (m), Börje Stensson (fp), Jan-Eric Virgin (m), Bengt Kronblad (s) och Paul Lestander (vpk).

Särskilt yttrande

Einar Larsson och Kerstin Andersson (båda c) anför:

Skogsdöden breder ut sig. Mellaneuropa är hårt drabbat. Vi börjar också se skador här hemma i Sverige. Orsakerna till skogsdöden kan vara många – markförsurning, luftföroreningar eller kombinationer av detta samt annat som stressar träden till döds. Genom påverkan får också trädet en sämre funktion, som slutar med att trädet dör av stress, men det kan också dö av ett virus- eller insektsangrepp, som i sin tur beror på att trädet haft nedsatt motståndskraft.

Vi vet i dag tillräckligt om försurningen för att kunna sätta in kraftfulla åtgärder för att begränsa försurningens orsaker. Utan dröjsmål måste vi minska utsläppen av ämnen som förvärrar försurningen eller på annat sätt är skadliga. Samtidigt måste också forskningen byggas ut för att vi skall få klarhet om orsaken till skogsdöden och om vad vi kan göra för att förbättra situationen nu och framöver. Det är emellertid nödvändigt att vi genom forskning ökar kunskaperna, så att kommande åtgärder kan sättas in på ett alltmer underbyggt och effektivt sätt. Det är fråga om forskning såväl när det gäller försurningens orsaker och effekter som när det gäller åtgärder för att minska konsekvenserna av försurningen.

Som torde framgå av vad vi anfört räcker det inte med enbart informations- och utbildningsinsatser och andra skogsbruksåtgärder för att möta de hot mot skogens framtid som försurningen utgör. Det krävs också andra åtgärder, snabba sådana.

Med hänvisning till de initiativ som centerpartiet tagit när det gäller minskning av svavelutsläpp, avgasrening på bilar och internationellt arbete samt med förhoppning om att den aviserade propositionen med förslag till åtgärder mot försurningen snart kommer har vi avstått från att påyrka någon särskild riksdagens åtgärd med anledning av motion 1983/84:504.